

Codul penal

Codul de procedură penală

- decizii ale Curții Constituționale
- recursuri în interesul legii
- hotărâri prealabile
- legislație conexă
- hotărâri C.E.D.O.
- index alfabetic

Ediție îngrijită și adnotată de
Prof. univ. dr. Tudorel TOADER

Actualizată la data de
26 februarie 2024

Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice

Art. 367. Constituirea unui grup infracțional organizat. (1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost urmate de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului.

(5) Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragera la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Prin *grup infracțional organizat* se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni. [R.A.: ► art. 167 și art. 323 CP 1969; ► art. 2 lit. a), art. 7, art. 8 și art. 9 din Legea nr. 39/2003]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 12/2014 (M. Of. nr. 507 din 8 iulie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov, Secția penală și pentru cauze cu minori, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea problemei de drept în sensul dacă infracțiunile prevăzute de art. 323 din Codul penal din 1969 și art. 8 din Legea nr. 39/2003 (în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 255/2013) își găsesc corespondent în art. 367 alin. (1) din Codul penal sau, dimpotrivă, sunt dezincriminate, deoarece legiuitorul a înțeles să incrimineze în dispozițiile art. 367 alin. (1) din Codul penal numai infracțiunea prevăzută de art. 7 din Legea nr. 39/2003 (în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 255/2013), și a stabilit:

„Faptele prevăzute de art. 323 din Codul penal anterior și art. 8 din Legea nr. 39/2003, în reglementarea anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, se regăsesc în incriminarea din art. 367 din Codul penal, nefiind dezincriminate”.

2. Prin Decizia nr. 10/2015 (M. Of. nr. 389 din 4 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând modalitatea de interpretare a dispozițiilor art. 367 alin. (1) și (6) din Codul penal, respectiv dacă este îndeplinită condiția tipicității infracțiunii de grup

infracțional organizat (sau dacă sunt întrunite elementele constitutive) atunci când pentru infracțiunea care intră în scopul grupului a intervenit dezincriminarea odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal și, în interpretarea dispozițiilor art. 367 alin. (1) și (6) din Codul penal, a stabilit:

„În ipoteza în care, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea care intră în scopul grupului organizat a fost dezincriminată, nu mai este îndeplinită una dintre trăsăturile esențiale ale infracțiunii, respectiv condiția tipicității”.

Notă. În raport de reglementarea anterioară, prin Decizia nr. 75/2021 (M. Of. nr. 160 din 17 februarie 2022), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de către Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei probleme de drept: „Dacă, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 7 alin. (1) din Legea nr. 39/2003 (forma anterioară datei de 1 februarie 2014), termenul de prescripție a răspunderii penale se stabilește în raport de limita maximă a pedepsei prevăzute de acest text de lege, respectiv 20 de ani, sau în funcție de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea cea mai gravă care intră în scopul grupului infracțional, în considerarea, relativ la sintagma «pedeapsă prevăzută de lege», a dispozițiilor alin. (2) al art. 7 din Legea nr. 39/2003 (forma anterioară)”, și a stabilit că, „în cazul infracțiunii prevăzute de art. 7 alin. (1) din Legea nr. 39/2003 (forma anterioară datei de 1 februarie 2014), termenul de prescripție a răspunderii penale se calculează în raport cu limita maximă a pedepsei prevăzute de acest text de lege, respectiv 20 de ani, indiferent de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea cea mai gravă care intră în scopul grupului infracțional”.

Legislație conexă: ► Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate (M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003); ► art. 35 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 8 alin. (2) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005); ► Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, ratificată de România prin Legea nr. 565/2002 (M. Of. nr. 813 din 8 noiembrie 2002).

Art. 368. Instigarea publică. (1) Fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârșească infracțiuni se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) este comisă de un funcționar public, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat.

(3) Dacă instigarea publică a avut ca urmare comiterea infracțiunii la care s-a instigat, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru acea infracțiune. [R.A.: art. 324 alin. (1)-(3) CP 1969]

Legislație conexă: ► art. 30 alin. (7) C. Rom.; ► art. 33² din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 369.^[1] Incitarea la violență, ură sau discriminare. Incitarea publicului, prin orice mijloace, la violență, ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane sau împotriva unei persoane pe motiv că face parte dintr-o anumită categorie de

[1] Art. 369 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic din Legea nr. 258/2023.

persoane definite pe criterii de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. [R.A.: art. 317 CP 1969]

Legislație conexă: ► art. 4, art. 16 alin. (1) și art. 30 alin. (7) C. Rom.; ► art. 14 CEDO; ► art. 1 din Protocolul nr. 12 adițional la CEDO; ► art. 21 CDFUE; ► O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► art. 33^e din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Hotărâri C.E.D.O. Curtea reamintește principiile stabilite în jurisprudența sa în temeiul art. 10 CEDO cu privire la cuvinte, exprimate oral sau în scris, prezentate ca alimentând sau justificând violența, ura ori intoleranța. Factorii-cheie ai evaluării Curții în aceste cazuri sunt: (i) dacă observațiile au fost făcute într-un context politic sau social tensionat [cauzele *Zana c. Turciei* (MC), Hotărârea din 25 noiembrie 1997, *Soulas și alții c. Franței*, Hotărârea din 10 iulie 2008, și *Balsytė-Lideikienė c. Lituaniei*, Hotărârea din 4 noiembrie 2008]; (ii) dacă cuvintele, interpretate și apreciate în contextul imediat sau mai general, pot apărea ca un apel direct sau indirect la violență sau ca o justificare a violenței, urii ori intoleranței (cauzele *Özgür Gündem c. Turciei*, Hotărârea din 16 martie 2000, *Féret c. Belgiei*, Hotărârea din 16 iulie 2009, și *Fáber c. Ungariei*, Hotărârea din 24 iulie 2012); (iii) modul în care au fost formulate cuvintele și capacitatea lor – directă sau indirectă – de a vătăma [cauzele *Karataş c. Turciei* (MC), Hotărârea din 8 iulie 1999, și *Vejdeland și alții c. Suediei*, Hotărârea din 9 februarie 2012]. În toate cazurile de mai sus, Curtea a avut în vedere mai degrabă un cumul de factori decât unul dintre ei privit izolat, care au jucat un rol decisiv în analiza litigiului. Prin urmare, se poate spune că, în astfel de situații, Curtea ține cont de întregul context al cauzei (*cauza Altıntaş c. Turciei*, Hotărârea din 10 martie 2020).

Art. 370. Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni. Încercarea de a determina o persoană, prin constrângere sau corupere, să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Art. 371.^[1] Tulburarea ordinii și liniștii publice. (1) Fapta persoanei care, în public, prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea și liniștea publică se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor, tulbură ordinea și liniștea publică se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută la alin. (2) este comisă de o persoană care are asupra sa o armă de foc, un obiect, un dispozitiv, o substanță sau un animal ce pot pune în pericol viața, sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime. [R.A.: art. 321 CP 1969]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 9/2016 (M. Of. nr. 356 din 10 mai 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept „dacă elementul material al laturii obiective a infracțiunii de

[¹] Art. 371 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 10 din Legea nr. 248/2023.

tulburare a ordinii și liniștii publice prevăzute de art. 371 din Codul penal trebuie îndreptat împotriva mai multor persoane și dacă, în situația în care acțiunea descrisă a vizat o singură persoană, operează dezincriminarea conform art. 4 din Codul penal” și a stabilit: „1. În aplicarea dispozițiilor art. 371 din Codul penal, în cazul infracțiunii de tulburare a ordinii și liniștii publice, pentru existența infracțiunii, violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității nu trebuie să fie comise împotriva mai multor persoane, fiind suficient ca violențele, amenințările ori atingerile grave aduse demnității, care tulbură ordinea și liniștea publică, să fie săvârșite, în public, împotriva unei persoane.

2. În ipoteza în care violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității persoanei, care tulbură ordinea și liniștea publică, au fost comise, în public, împotriva unei singure persoane, nu operează dezincriminarea, nefiind incidente dispozițiile art. 4 din Codul penal”.

Legislație conexă: ► art. 30 alin. (7) C. Rom.; ► Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată (M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2020).

Art. 372. Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase. (1) Fapta de a purta fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri special amenajate și autorizate pentru distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun:

a) cuțitul, pumnalul, boxul sau alte asemenea obiecte fabricate sau confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire;

b) arme neletale care nu sunt supuse autorizării ori dispozitive pentru șocuri electrice;

c) substanțe iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant
se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Folosirea, fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri de distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun a obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Portul, fără drept, al obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă. [R.A.: ► art. 2 alin. (1) pct. 1 și alin. (2) din Legea nr. 61/1991; ► art. 29 alin. (1) din Legea nr. 60/1991]

Art. 373. Împiedicarea desfășurării unei adunări publice. Împiedicarea, prin orice mijloace, a desfășurării unei adunări publice care a fost autorizată potrivit legii se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

Legislație conexă: Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată (M. Of. nr. 186 din 14 martie 2014).

Art. 374. Pornografia infantilă. (1)^[1] Producerea, deținerea, procurarea, stocarea, expunerea, promovarea, distribuirea, precum și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori se pedepsesc cu închisoarea de la un an la 5 ani.

^[1] Alin. (1) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 15 din O.U.G. nr. 18/2016.

(1¹)^[1] Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se pedepsește și îndemnarea sau recrutarea unui minor în scopul participării lui în cadrul unui spectacol pornografic, obținerea de foloase de pe urma unui astfel de spectacol în cadrul căruia participă minorii sau exploatarea unui minor în orice alt fel pentru realizarea de spectacole pornografice.

(1²) Vizionarea de spectacole pornografice în cadrul cărora participă minori se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) au fost săvârșite printr-un sistem informatic sau alt mijloc de stocare a datelor informatice, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Accesarea, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau altor mijloace de comunicații electronice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3¹)^[2] Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (1¹), (1²) și (2) au fost săvârșite în următoarele împrejurări:

a)^[3] de către un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

b) de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul sau de o persoană care a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului;

c)^[4] fapta a pus în pericol viața minorului;

d)^[5] de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune contra libertății și integrității sexuale asupra unui minor, o infracțiune de pornografie infantilă sau proxenetism asupra unui minor, limitele speciale ale pedepselor se majorează cu o treime.

(3²)^[6] Fapta unui major de a solicita unui minor să înregistreze, să producă, să distribuie, să expună sau să transmită prin orice mijloace, inclusiv prin mijloace de comunicații electronice sau pe rețele sociale, imagini, videoclipuri sau alte materiale pornografice care îl prezintă pe minorul respectiv având un comportament sexual explicit se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

(4)^[7] Prin *materiale pornografice cu minori* se înțelege orice material care prezintă un minor ori o persoană majoră drept un minor, având un comportament sexual explicit sau care, deși nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament, precum și orice reprezentare a organelor genitale ale unui copil cu scop sexual.

[1] Alin. (1¹) și (1²) ale art. 374 au fost introduse prin art. I pct. 16 din O.U.G. nr. 18/2016.

[2] Alin. (3¹) al art. 374 a fost introdus prin art. I pct. 17 din O.U.G. nr. 18/2016.

[3] Lit. a) de la alin. (3¹) al art. 374 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. I pct. 16 din Legea nr. 217/2020.

[4] Lit. c) de la alin. (3¹) al art. 374 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. unic pct. 5 din Legea nr. 186/2021.

[5] Lit. d) de la alin. (3¹) al art. 374 a fost introdusă prin art. I pct. 17 din Legea nr. 217/2020 și este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. unic pct. 5 din Legea nr. 186/2021.

[6] Alin. (3²) al art. 374 a fost introdus prin art. I pct. 24 din Legea nr. 217/2023.

[7] Alin. (4) al art. 374 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 18 din O.U.G. nr. 18/2016.

(4¹)^[1] Prin *spectacol pornografic* se înțelege expunerea în direct adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor și comunicațiilor, a unui copil implicat într-un comportament sexual explicit ori a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual.

(5) Tentativa se pedepsește. [R.A.: ► art. 18 din Legea nr. 678/2001; ► art. 51 din Legea nr. 161/2003, Titlul III; ► art. 11 din Legea nr. 196/2003]

Legislație conexă: ► art. 35 alin. (1) lit. i) Titlul III al Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003); ► Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, adoptată la Lanzarote la 25 octombrie 2007, ratificată prin Legea nr. 252/2010 (M. Of. nr. 885 din 29 decembrie 2010); ► Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000, ratificat prin Legea nr. 470/2001 (M. Of. nr. 601 din 25 septembrie 2001); ► Directiva nr. 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile (J.O. L 335 din 17 decembrie 2011); ► Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 375. Ultrajul contra bunelor moravuri. Fapta persoanei care, în public, expune sau distribuie fără drept imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală, alta decât cea la care se referă art. 374, ori săvârșește acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. [R.A.: art. 201 alin. (1), art. 321 și art. 325 CP 1969]

Legislație conexă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Capitolul II. Infracțiuni contra familiei

Art. 376. Bigamia. (1) Încheierea unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Persoana necăsătorită care încheie o căsătorie cu o persoană pe care o știe căsătorită se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. [R.A.: art. 303 CP 1969]

Legislație conexă: art. 273 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Hotărâri C.E.D.O. În orice societate care admite principiul monogamiei, nu este de conceput ca o persoană să se poată căsători înainte de încetarea primei sale căsătorii [cauza *Johnston și alții c. Irlandei (Plen)*, Hotărârea din 18 decembrie 1986, în C. *BIRSAN*, Convenția europeană, p. 911].

Art. 377.^[2] Incestul. (1) Raportul sexual consimțit, săvârșit între rude în linie directă sau între frați și surori, se pedepsește cu închisoarea de la un an la 5 ani.

[¹] Alin. (4¹) al art. 374 a fost introdus prin art. I pct. 19 din O.U.G. nr. 18/2016.

[²] Art. 377 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 25 din Legea nr. 217/2023.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală săvârșite în condițiile alin. (1).
[R.A.: art. 203 CP 1969]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 52/2021 (M. Of. nr. 874 din 13 septembrie 2021), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 377 din Codul penal, prin raportare la art. 177 alin. (2) din Codul penal, pentru determinarea subiecților infracțiunii de incest, stabilirea calității de rude biologice în linie directă sau între frați și surori, în cazul în care subiect al infracțiunii este o persoană adoptată, poate avea loc în condițiile art. 52 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală independent de dispozițiile art. 440 și art. 470 alin. (2) din Codul civil.

Pentru determinarea subiecților infracțiunii de incest prevăzute de art. 377 din Codul penal, în cazul în care unul dintre aceștia este adoptat, nu se impune stabilirea în prealabil a unui raport juridic civil de rude în linie directă sau frați și surori potrivit art. 409 din Codul civil raportat la art. 416 din Codul civil sau art. 424 din Codul civil, după caz, acest aspect putând fi stabilit în absența actelor de stare civilă și a unei acțiuni civile cu acest obiect, în cadrul procesului penal pendinte potrivit mijloacelor de probă prevăzute de art. 97 alin. (1) din Codul de procedură penală prin raportare la art. 52 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală.

Efectele legăturii de rudenie biologică stabilite într-un proces civil sau chiar în procesul penal pendinte ulterior comiterii faptei de incest retroactivează până la momentul nașterii copilului”.

Legislație conexasă: Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor (M. Of. nr. 522 din 26 iunie 2019).

Art. 378. Abandonul de familie. (1) Săvârșirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;

b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;

c)^[1] neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească sau notarială,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează neexecutarea, cu rea-credință, de către cel condamnat a prestațiilor periodice stabilite prin hotărâre judecătorească, în favoarea persoanelor îndreptățite la întreținere din partea victimei infracțiunii.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

^[1] Lit. c) de la alin. (1) al art. 378 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. unic din Legea nr. 323/2023. Menționăm că, prin Decizia nr. 221/2023 (M. Of. nr. 505 din 9 iunie 2023), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 378 alin. (1) lit. c) CP, care nu incriminează neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite prin act notarial, este neconstituțională.

(4) Fapta nu se pedepsește dacă, înainte de terminarea urmăririi penale, inculpatul își îndeplinește obligațiile.

(5) Dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, inculpatul își îndeplinește obligațiile, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta. [R.A.: art. 305 CP 1969]

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2017 (M. Of. nr. 360 din 16 mai 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, a stabilit:

„Infraacțiunea de abandon de familie săvârșită prin neplata, cu rea-credință, timp de trei luni, a pensiei de întreținere, instituită printr-o singură hotărâre judecătorească în favoarea mai multor persoane, constituie o infracțiune unică continuă”.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 2/2020 (M. Of. nr. 135 din 20 februarie 2020), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege «data încetării inacțiunii» (data «epuizării» infracțiunii de abandon de familie) sau «data consumării infracțiunii» (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)” și a stabilit:

„În cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală – de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei – curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează:

- a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei;*
- b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării, și*
- c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale”.*

Legislație conexasă: art. 513-534 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Art. 379. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului. (1) Reținerea de către un părinte a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte sau al persoanei căreia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească spre creștere și educare de a împiedica, în mod repetat, pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. [R.A.: art. 307 CP 1969]

Legislație conexă: ► art. 396-404 din Codul civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► art. 3 și art. 5 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, ratificată prin Legea nr. 100/1992 (M. Of. nr. 243 din 30 septembrie 1992).

Art. 380. Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu. (1) Părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat, potrivit legii, un minor și care, în mod nejustificat, îl retrage sau îl împiedică prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu se pedepsește dacă înainte de terminarea urmăririi penale inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor.

(3) Dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru acestea.

Legislație conexă: ► art. 32 C. Rom.; ► art. 2 din Primul Protocol adițional la CEDO; ► art. 14 CDFUE.

Capitolul III. Infrațiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate

Art. 381. Împiedicarea exercitării libertății religioase. (1) Împiedicarea sau tulburarea liberei exercitări a ritualului unui cult religios, care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Obligarea unei persoane, prin constrângere, să participe la serviciile religioase ale unui cult ori să îndeplinească un act religios legat de exercitarea unui cult se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează obligarea unei persoane, prin violență sau amenințare, să îndeplinească un act interzis de cultul, organizat potrivit legii, căruia îi aparține.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. [R.A.: art. 318 CP 1969]

Legislație conexă: ► art. 29 C. Rom.; ► art. 9 CEDO; ► art. 10 CDFUE; ► Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, republicată (M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Art. 9 CEDO nu poate fi interpretat în sensul că prevederile sale nu ar permite declararea unei anumite religii ca religie de stat, ci ele interzic ca un asemenea sistem să conducă la recunoașterea unei obligații de a adera la acea religie [cauza *Peter Darby c. Suediei (Comisia)*, Decizia din 9 mai 1989, în C. BIRSAN, *Convenția europeană*, p. 743].

2. Libertatea de manifestare a convingerilor religioase cuprinde și o componentă negativă, și anume dreptul individului de a nu fi obligat să își manifeste confesiunea ori convingerile sale religioase sau să se comporte în așa fel încât să se poată trage concluzia că are ori

nu are asemenea convingeri. Autoritățile statale nu au dreptul să intervină în domeniul libertății de conștiință a persoanei și să îi cerceteze convingerile religioase ori să îl oblige să își exteriorizeze raporturile cu divinitatea (*cauza Kokkinakis c. Greciei, Hotărârea din 25 mai 1993, în C. BIRSAN, Convenția europeană, p. 747*).

3. Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul ei și pentru împlinirea fiecărui individ. Sub rezerva par. 2 al art. 10, aceasta se aplică nu numai „informațiilor” sau „ideilor” primite în mod favorabil ori considerate inofensive sau indiferente, ci și celor care offensează, șochează sau deranjează. Curtea notează, de asemenea, că art. 10 par. 2 CEDO nu are un domeniu de aplicare suficient pentru a limita discursul politic sau dezbaterile privind aspecte de interes public. Cei care aleg să își exercite libertatea de a-și manifesta religia în temeiul art. 9 CEDO, indiferent dacă o fac ca membri ai unei majorități religioase sau ai unei minorități, trebuie să tolereze și să accepte negarea de către ceilalți a credințelor lor religioase și chiar propagarea de către alții a unor doctrine ostile credinței lor, atâta vreme cât declarațiile în cauză nu încurajează ura sau intoleranța religioasă. Cu toate acestea, art. 10 par. 2 recunoaște că exercitarea libertății de exprimare implică sarcini și responsabilități. Printre acestea, în contextul credințelor religioase, se regăsește cerința generală de a asigura exercitarea pașnică a drepturilor garantate de art. 9 pentru adepții acestor credințe, inclusiv obligația de a evita pe cât posibil exprimări care, în ceea ce privește obiectele de venerație, au un caracter ofensator gratuit și profan. În cazul în care astfel de expresii depășesc limitele unei negări critice a convingerilor religioase ale altor persoane și sunt susceptibile de a incita la intoleranță religioasă, de exemplu, în cazul unui atac necorespunzător sau chiar abuziv asupra unui obiect de venerație religioasă, un stat le poate considera în mod legitim ca fiind incompatibile cu respectarea libertății de gândire, de conștiință și de religie și să ia măsuri restrictive proporționale. În plus, expresiile care încearcă să răspândească, să incite sau să justifice ura pe baza intoleranței, inclusiv a intoleranței religioase, nu beneficiază de protecția oferită de art. 10 CEDO. Pentru a examina dacă restricțiile privind drepturile și libertățile garantate de Convenție pot fi considerate „necesare într-o societate democratică”, Curtea a declarat frecvent că statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere. Absența unei concepții europene uniforme cu privire la cerințele protecției drepturilor altora în legătură cu atacurile asupra convingerilor lor religioase extinde marja de apreciere a statelor contractante atunci când reglementează libertatea de exprimare în ceea ce privește chestiunile care pot aduce atingere convingerilor personale în cadrul sferei moralei sau religiei. Nu numai că se bucură de o largă marjă de apreciere în acest sens, ci statele au, de asemenea, obligația pozitivă conform art. 9 CEDO de a asigura coexistența pașnică a tuturor religiilor și a celor care nu aparțin unui grup religios, prin asigurarea toleranței reciproce. Prin urmare, un stat poate considera în mod legitim că este necesar să ia măsuri pentru reprimarea anumitor forme de comportament, inclusiv transmiterea de informații și idei, considerate incompatibile cu respectarea libertății de gândire, de conștiință și de religie a altora. Cu toate acestea, Curtea este cea care se pronunță definitiv asupra compatibilității restricției cu Convenția și va proceda astfel prin evaluarea ei în circumstanțele unui anumit caz. În consecință, ea trebuie să analizeze interesele conflictuale ale exercitării a două libertăți fundamentale, și anume dreptul de a împărtăși către public propria opinie religioasă, pe de o parte, și dreptul celorlalți de a li se respecta libertatea de gândire, de conștiință și de religie, pe de altă parte (*cauza E.S. c. Austriei, Hotărârea din 25 octombrie 2018*).

4. Art. 9 CEDO trebuie interpretat în lumina art. 11, care protejează libertatea de asociere, dreptul persoanelor fizice la libertatea de religie, ce cuprinde și dreptul de manifestare a religiei în mod colectiv, implicând facultatea de a se asocia în mod liber, fără nicio ingerință arbitrală din partea autorităților [*cauza Biserica Mitropoliei Basarabiei și alții c. Republicii Moldova, Hotărârea din 13 decembrie 2001; cauza Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare (Mitropolitul Inokentiy) și alții c. Bulgariei, Hotărârea din 22 ianuarie 2009*]. În concluzie, sistemul autorizării unei religii prin prevederi legale nu este în concordanță cu

art. 9 decât în măsura în care ar fi vorba despre asigurarea unui control al autorităților statale numai cu privire la îndeplinirea condițiilor formale pe care le enunță, și nu despre impunerea unor condiții rigide sau chiar prohibitive exercițiului unor alte culte decât cel oficial (*cauza Manoussakis c. Greciei, Hotărârea din 26 septembrie 1996, toate hotărârile menționate în C. BIRSAN, Convenția europeană, p. 744-745*).

5. Există o încălcare a art. 9 CEDO în cazul intervenției unor funcționari publici la o adunare a Martorilor lui Iehova, ceea ce a dus la încheierea reuniunii înainte de ora fixată de inițiatorii acesteia (*cauza Kuznetsov și alții c. Rusiei, Hotărârea din 11 ianuarie 2007*). Într-o altă cauză, Curtea a constatat că ingerința autorităților a constat în pasivitatea în a lua măsurile necesare pentru a asigura exercitarea dreptului prevăzut de art. 9, reclamanții – membri ai cultului Martorii lui Iehova, credință religioasă considerată inacceptabilă și periculoasă de un alt cult (cel ortodox, dominant în statul respectiv) – au fost agresați, umiliți și loviți cu violență cu prilejul unei adunări a Congregației lor, au fost obligați să asiste la arderea cărților religioase care le aparțineau și unii dintre ei au fost supuși la „pedepse religioase”, cum ar fi raderea părului. Autoritățile naționale nu au dat curs plângerilor reclamanților, iar evenimintele incriminate au constituit primul act de agresiune de mare amploare împotriva cultului din care ei fac parte, în acest fel autoritățile permițând generalizarea violențelor religioase în toată țara (*cauza 97 membri ai Congregației Martorii lui Iehova din Gldani și alții c. Georgiei, Hotărârea din 3 mai 2007, în C. BIRSAN, Convenția europeană, p. 745*).

6. Există o încălcare a art. 9 CEDO în cazul unei persoane care a fost concediată din cauza religiei a cărei adeptă era (*cauza Ivanova c. Bulgariei, Hotărârea din 12 aprilie 2007*), în cazul unor condamnați la pedepse grele cu închisoarea cărora, printr-o instrucțiune comună a Ministerului Justiției, Procuraturii Generale și Curții Supreme de Justiție din statul respectiv – document intern și nepublicat, care nu corespunde noțiunii de „lege” în sensul Convenției –, li s-a interzis să asiste la serviciul religios și să primească vizita unui preot (*cauza Kuznetsov c. Ucrainei, Hotărârea din 29 aprilie 2003, în C. BIRSAN, Convenția europeană, p. 753*) sau în cazul unui condamnat, adept al religiei budiste, căruia i s-a refuzat un regim alimentar vegetarian, pe motiv că religia la cărei adept este nu impune, ci numai recomandă un astfel de regim (*cauza Jakóbski c. Poloniei, Hotărârea din 7 decembrie 2010*).

7. Expunerea obligatorie a simbolului unei anumite confesiuni religioase în exercițiul funcției învățământului public care ține de control guvernamental, în special în sălile de clasă, restrânge dreptul părinților de a-și educa copiii potrivit convingerilor lor religioase, precum și dreptul copiilor școlarizați de a adera ori nu la o anumită credință (*cauza Lautsi c. Italiei, Hotărârea din 3 noiembrie 2009, în C. BIRSAN, Convenția europeană, p. 763*).

Art. 382. Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult. Profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult, aparținând unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

Art. 383. Profanarea de cadavre sau morminte. (1) Sustragerea, distrugerea sau profanarea unui cadavru ori a cenușii rezultate din incinerarea acestuia se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unei urne funerare sau a unui monument funerar se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. [R.A.: art. 319 CP 1969]

Art. 384. Prelevarea ilegală de țesuturi sau organe. Prelevarea de țesuturi sau organe de la un cadavru, fără drept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. [R.A.: ► art. 154 și art. 155 din Legea nr. 95/2006; ► art. 27 din Legea nr. 104/2003]

Titlul III. Judecata

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 349.^[1] Rolul instanței de judecată. (1) Instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecării cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii.

(2) Instanța poate soluționa cauza numai pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale, dacă inculpatul solicită aceasta și recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa și dacă instanța apreciază că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, cu excepția cazului în care acțiunea penală vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață. *[R.A.: art. 287 CPP 1968]*

Art. 350. Locul unde se desfășoară judecata. (1) Judecata se desfășoară la sediul instanței.

(2) Pentru motive temeinice, instanța poate dispune ca judecata să se desfășoare în alt loc. *[R.A.: art. 288 CPP 1968]*

Hotărâri C.E.D.O. Un proces nu poate îndeplini condiția publicității decât dacă publicul este în măsură să obțină informații privind data și locul desfășurării lui și dacă locul respectiv este ușor accesibil publicului. În multe cazuri, aceste condiții sunt îndeplinite prin simplul fapt că audierile au loc într-o sală de judecată suficient de mare pentru a cuprinde toți spectatorii. În schimb, desfășurarea unui proces dincolo de sediul instanței și în special într-un loc precum penitenciarul, unde în general publicul nu are acces, prezintă serioase obstacole pentru caracterul său public. Într-un astfel de caz, statul are obligația să dispună măsuri compensatorii pentru a garanta că publicul și media sunt informate corespunzător cu privire la locul audierii și că au un acces efectiv la aceasta (*cauza Riepan c. Austriei, Hotărârea din 14 noiembrie 2000, în G. ANTONIU, A. VLĂȘCEANU, A. BARBU, CPP adnotat, p. 430*).

Art. 351. Oralitatea, nemijlocirea și contradictorialitatea. (1) Judecata cauzei se face în fața instanței constituite potrivit legii și se desfășoară în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu.

(2)^[2] Instanța este obligată să pună în discuție cererile procurorului, ale părților sau ale celorlalți subiecți procesuali și excepțiile ridicate de aceștia sau din oficiu și să se pronunțe asupra lor prin încheiere motivată.

(3) Instanța se pronunță prin încheiere motivată și asupra tuturor măsurilor luate în cursul judecării. *[R.A.: art. 289 și art. 302 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 6 parag. 1 teza I CEDO; ► art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE.

Hotărâri C.E.D.O. Principiile contradictorialității și al egalității de arme – elemente ale conceptului mai larg de proces echitabil – cer ca fiecare parte să aibă posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cazul, în condiții care să nu o pună într-un dezavantaj clar față de adversarul său (*cauza Šekerija c. Croației, Hotărârea din 5 noiembrie 2020*). Dreptul la un proces penal cu un caracter contradictoriu presupune ca atât acuzarea, cât și apărarea să aibă

^[1] Art. 349 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 225 din Legea nr. 255/2013.

^[2] Alin. (2) al art. 351 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 226 din Legea nr. 255/2013.

posibilitatea de a lua cunoștință de observațiile sau elementele de probă produse de cealaltă parte și de a le discuta. Legislația națională poate asigura îndeplinirea acestei cerințe prin diverse modalități, dar metoda adoptată trebuie să garanteze că fiecare dintre cele două părți este la curent cu depunerea de observații și că are o posibilitate reală de a le comenta (*cauza Brandstetter c. Austriei, Hotărârea din 28 august 1991, în G. ANTONIU, A. VLĂȘCEANU, A. BARBU, CPP adnotat, p. 431*). În plus, art. 6 parag. 1 CEDO prevede ca organele de urmărire penală să pună la dispoziția apărării toate probele pe care le dețin, fie că sunt împotriva acuzatului, fie în favoarea acestuia. Totuși, dreptul de a avea acces la probele relevante nu este absolut. În orice procedură penală pot exista interese concurente, cum ar fi securitatea națională sau necesitatea de a proteja martorii față de riscul unor represalii ori de a păstra secretul unor metode de investigare a infracțiunilor, care trebuie să fie puse în balanță cu drepturile acuzatului. În unele cazuri, ar putea fi necesar să nu fie dezvăluite anumite probe, astfel încât să nu fie afectate drepturile fundamentale ale unei alte persoane sau pentru a proteja un interes public important. Cu toate acestea, sunt permise în temeiul art. 6 parag. 1 numai astfel de măsuri de restricționare a dreptului la apărare care sunt strict necesare. Mai mult decât atât, pentru a se asigura că acuzatul are parte de un proces echitabil, orice dificultăți cauzate dreptului la apărare de asemenea limitări trebuie să fie contrabalansate prin suficiente alte garanții în procedurile derulate de autoritățile judiciare (*cauza Cevat Soysal c. Turciei, Hotărârea din 23 septembrie 2014, cauza Mirea c. României, Hotărârea din 6 octombrie 2015*).

Art. 352. Publicitatea ședinței de judecată. (1) Ședința de judecată este publică, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Ședința desfășurată în camera de consiliu nu este publică.

(2) Nu pot asista la ședința de judecată minorii sub 18 ani, cu excepția situației în care aceștia au calitatea de părți sau martori, precum și persoanele înarmate, cu excepția personalului care asigură paza și ordinea.

(3) Dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiției, instanța, la cererea procurorului, a părților ori din oficiu, poate declara ședință nepublică pentru tot cursul sau pentru o anumită parte a judecării cauzei.

(3¹)^[1] Din oficiu sau la solicitarea expresă a persoanei vătămate sau a procurorului, ședința de judecată este declarată nepublică pentru tot cursul său dacă persoana vătămată este minoră și este victima uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 197, 199, 209-216¹, 218, 218¹, 219, 219¹, 221, 222, 223 și 374 din Codul penal.

(3²) La solicitarea expresă a persoanei vătămate sau a procurorului, ședința de judecată este declarată nepublică pentru tot cursul său dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane.

(4) Instanța poate de asemenea să declare ședință nepublică la cererea unui martor, dacă prin audierea sa în ședință publică s-ar aduce atingere siguranței ori demnității sau vieții intime a acestuia sau a membrilor familiei sale, ori la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părților, în cazul în care o audiere în public ar pune în pericol confidențialitatea unor informații.

(5) Declarația ședinței nepublice se face în ședință publică, după ascultarea părților prezente, a persoanei vătămate și a procurorului. Dispoziția instanței este executorie.

[1] Alin. (3¹) și (3²) ale art. 352 au fost introduse prin art. II pct. 6 din Legea nr. 217/2023.

(6) În timpul cât ședința este nepublică, nu sunt admise în sala de ședință decât părțile, persoana vătămată, reprezentanții acestora, avocații și celelalte persoane a căror prezență este autorizată de instanță.

(7)^[1] Părțile, persoana vătămată, reprezentanții acestora, avocații și experții desemnați în cauză au dreptul de a lua cunoștință de actele și conținutul dosarului.

(8) Președintele completului are îndatorirea de a aduce la cunoștință persoanelor ce participă la judecata desfășurată în ședință nepublică obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor obținute pe parcursul procesului.

(9) Pe durata judecății, instanța poate interzice publicarea și difuzarea, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea persoanei vătămate, a părții civile, a părții responsabile civilmente sau a martorilor, în condițiile prevăzute la alin. (3) sau (4).

(10)^[2] Informațiile de interes public din dosar se comunică în condițiile legii.

(11)-(12)^[3] *Abrogate. [R.A.: art. 290 CPP 1968]*

Legislație conexă: ► art. 127 C. Rom.; ► art. 6 parag. 1 CEDO; ► art. 47 teza a II-a prima parte CDFUE; ► art. 24 și art. 25 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Dreptul la o audiere orală nu este legat numai de chestiunea dacă în cadrul procedurilor este necesară audierea martorilor care vor da declarații pe cale verbală. De asemenea, este important ca părțile litigiului să aibă posibilitatea de a-și prezenta cazul în mod verbal în fața instanțelor naționale. Astfel, dreptul la o audiere orală este un element care susține egalitatea armelor între părțile la procedură. Potrivit jurisprudenței Curții, în cadrul unei proceduri în fața unei instanțe de prim și ultim grad, dreptul la o „audiere publică” în sensul art. 6 parag. 1 CEDO implică dreptul la o „audiere orală”, cu excepția situațiilor în care există circumstanțe excepționale care justifică renunțarea la o astfel de audiere. Curtea a rezumat principiile relevante după cum urmează: caracterul public al procedurilor în fața instanțelor judecătorești menționate la art. 6 parag. 1 protejează justițiabilii împotriva administrării justiției în mod secret, fără a fi supusă unui control public; este, de asemenea, unul dintre mijloacele prin care încrederea în instanțele judecătorești, superioare și inferioare, poate fi menținută. Înfăptuind în mod vizibil administrarea justiției, publicitatea contribuie la realizarea scopului art. 6 parag. 1, și anume un proces echitabil, a cărui garantare este unul dintre principiile fundamentale ale oricărei societăți democratice în sensul Convenției. Dreptul la o audiere publică implică o audiere publică în fața instanței competente. Cu toate acestea, art. 6 parag. 1 nu interzice instanțelor să decidă, având în vedere particularitățile cazului care le-a fost prezentat, să deroge de la acest principiu: în conformitate cu textul actual al acestei dispoziții, presa și publicul pot să fie excluse din tot sau din parte a procesului, în interesul moralității, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, în cazul în care interesele minorilor sau protecția

^[1] Alin. (7) și (8) ale art. 352 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 227 din Legea nr. 255/2013.

^[2] Alin. (10) al art. 352 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 227 din Legea nr. 255/2013.

^[3] Alin. (11) și (12) ale art. 352 au fost abrogate prin art. I pct. 41 din Legea nr. 201/2023. Menționăm că, prin Decizia nr. 21/2018 (M. Of. nr. 175 din 23 februarie 2018), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „instanța solicită” cu raportare la sintagma „permiterea accesului la cele clasificate de către apărătorul inculpatului” din cuprinsul dispozițiilor art. 352 alin. (11) CPP, respectiv sintagma „autoritatea emitentă” din cuprinsul dispozițiilor art. 352 alin. (12) CPP sunt neconstituționale.

vietii private a părților impun acest lucru ori în măsura considerată absolut necesară de către instanță în circumstanțe speciale în care publicitatea ar aduce atingere intereselor justiției; procedura în camera de consiliu, fie totală, fie parțială, trebuie să fie strict impusă de circumstanțele cauzei. În plus, Curtea a statuat că circumstanțe excepționale legate de natura chestiunilor care urmează a fi soluționate în cauză de instanța de judecată pot justifica renunțarea la o audiere publică. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în majoritatea cazurilor privind procedurile în fața instanțelor „civile” care se pronunță asupra fondului în care s-a ajuns la această concluzie, reclamantul a avut posibilitatea de a solicita o audiere publică. Poziția este destul de diferită atunci când, atât în calea de atac (în cazul în care există), cât și în primă instanță, procedurile „civile” pe fond nu se desfășoară în public, în conformitate cu un principiu general și absolut, fără ca persoana în litigiu să poată solicita o audiere publică justificată de caracteristicile speciale ale cauzei sale. Procedurile desfășurate în acest mod nu pot fi în principiu considerate compatibile cu art. 6 paragraf 1 CEDO; în afară de circumstanțe absolut excepționale, părțile litigiului trebuie să aibă cel puțin posibilitatea de a cere o audiere publică, deși instanța poate refuza cererea și să facă audierea în camera de consiliu, ținând cont de circumstanțele cauzei și din motivele menționate mai sus. Curtea a identificat următoarele situații în care circumstanțe excepționale pot justifica renunțarea la o audiere publică: (i) dacă nu există chestiuni legate de credibilitate sau fapte contestate care necesită o audiere, iar instanțele judecătorești pot soluționa cauza în mod echitabil și rezonabil pe baza dosarului; (ii) în cazurile care ridică aspecte pur juridice cu un domeniu de aplicare limitat sau chestiuni de drept care nu prezintă o complexitate deosebită; (iii) când cauza se referă la aspecte extrem de tehnice. De exemplu, Curtea a luat în considerare natura tehnică a litigiilor privind prestațiile de securitate socială, care ar putea fi analizate mai bine în scris decât în cadrul unui litigiu oral. În schimb, Curtea a considerat necesară desfășurarea unei audieri publice, de exemplu: (i) în cazul în care este necesar să se evalueze dacă faptele au fost stabilite corect de autorități; (ii) atunci când circumstanțele impun instanței să își formeze propriile impresii privind părțile, acordându-le dreptul de a-și explica situația personală, în nume propriu sau prin intermediul unui reprezentant; (iii) în cazul în care instanța trebuie să obțină clarificări cu privire la anumite aspecte, printre altele și prin audiere. Curtea a examinat anterior problema dacă lipsa unei audieri publice în primă instanță poate fi remediată printr-o audiere publică în calea de atac. Într-o serie de cazuri, ea a constatat că faptul că o procedură în fața unei instanțe superioare se desfășoară în mod public nu poate remedia lipsa unei audieri publice la nivelurile inferioare de jurisdicție, atunci când domeniul de aplicare al procedurii în calea de atac este limitat, în special atunci când instanța de control nu poate examina fondul cauzei, inclusiv când nu pot avea loc o reexaminare a faptelor și o evaluare a împrejurării dacă sancțiunea a fost proporțională cu abaterea săvârșită. Cu toate acestea, dacă instanța superioară are competență deplină, lipsa unei audieri în fața unei instanțe inferioare poate fi remediată în fața celei dintâi [*cauza Ramos Nunes de Carvalho e Sá c. Portugaliei (MC), Hotărârea din 6 noiembrie 2018*].

2. Curtea, în interpretarea avansată pentru lipsa de publicitate, a aplicat un test de strictă necesitate, indiferent de justificarea dreaptă pentru lipsa de publicitate. Astfel, înainte de a exclude publicul din procedurile penale, instanța națională trebuie să constate în mod expres că acest lucru este absolut necesar pentru a proteja un interes guvernamental și trebuie să limiteze măsura doar pentru apărarea acestui interes. Abordarea obișnuită a Curții în astfel de cazuri este de a analiza motivele deciziei de a organiza o audiere în camera de consiliu și de a evalua, în lumina faptelor cauzei, dacă aceste motive par justificate. Totuși, aplicarea unui test de necesitate strictă poate fi dificilă atunci când motivul invocat pentru desfășurarea în secret a unui proces privește securitatea națională. Caracterul sensibil al preocupărilor privind securitatea națională înseamnă că tocmai motivele pentru care poate fi exclus publicul pot fi supuse unor reguli de confidențialitate, iar guvernele pot fi reticente în a dezvălui detalii către Curte. Astfel de sensibilități sunt, în principiu, legitime și Curtea este pregătită să ia măsurile necesare pentru a proteja informațiile secrete dezvăluite

de părți în cursul procedurii în fața sa. Dar, în unele cazuri, chiar și aceste garanții de confidențialitate pot fi considerate insuficiente pentru a diminua riscul de vătămare gravă adusă intereselor naționale fundamentale în cazul în care informațiile sunt dezvăluite. Prin urmare, este posibil ca, în unele cauze, să i se ceară Curții să evalueze dacă excluderea publicului și a presei a îndeplinit testul de strictă necesitate, fără ca aceasta să aibă acces la materialul pe baza căruia s-a făcut evaluarea la nivel intern. Cu toate acestea, chiar și în cazul în care securitatea națională este în pericol, măsurile care afectează drepturile fundamentale ale omului trebuie să fie supuse unei proceduri contradictorii în fața unui organism independent competent să examineze motivele deciziei. În cazurile în care Curtea nu are cunoștință de elementele de securitate națională pe care se bazează deciziile de restricționare a drepturilor omului, va examina procedura națională de luare a deciziilor, spre a se asigura că au fost prevăzute garanții adecvate pentru a proteja interesele persoanei în cauză. De asemenea, este relevant, atunci când se stabilește dacă o decizie de a desfășura în secret o procedură penală a fost compatibilă cu dreptul la o audiere publică în temeiul art. 6, dacă a existat un echilibru între motivele de interes public și nevoia de publicitate a procedurilor, dacă toate probele au fost dezvăluite apărării și dacă procedurile în ansamblu au fost echitabile (*cauza Yam c. Regatului Unit, Hotărârea din 16 ianuarie 2020*).

3. În timp ce instanțele sunt forul în care se determină vinovăția sau nevinovăția unei persoane față de anumite acuzații, aceasta nu înseamnă că anterior sau concomitent cu procesul nu pot exista discuții cu privire la acest subiect al procesului penal și în altă parte, în special în ziare, în presă sau în public la modul general. Raportarea, inclusiv prin comentare, a procedurilor existente pe rolul instanțelor contribuie la publicitatea adusă acestora și este în perfectă concordanță cu cerința art. 6 parag. 1 CEDO referitoare la audierile publice. Nu doar media are rolul de a împărtăși aceste informații și idei, ci și publicul are dreptul de a le primi [*cauza Craxi c. Italiei (nr. 2), Hotărârea din 17 iulie 2003, în G. ANTONIU, A. VLĂȘCEANU, A. BARBU, CPP adnotat, p. 435*].

4. În ceea ce privește conflictul dintre interesele apărării și cele ale martorilor în procesele penale, Curtea a constatat deja în mai multe rânduri că procedurile penale ar trebui să fie organizate în așa fel încât să nu pună în pericol în mod nejustificat viața, libertatea sau securitatea martorilor, în special a victimelor chemate să depună mărturie, ori interesele lor care intră în domeniul de aplicare al art. 8 CEDO. De aceea, trebuie să existe un echilibru între interesele apărării și cele ale martorilor sau victimelor chemate să depună mărturie. Cel mai des, procedurile penale privind infracțiunile sexuale reprezintă un calvar pentru victimă, mai ales atunci când aceasta se confruntă involuntar cu inculpatul sau în cazul în care este vorba despre un minor. Prin urmare, în astfel de proceduri pot fi luate anumite măsuri în scopul de a proteja victima, cu condiția ca acestea să poată fi conciliate cu un exercițiu adecvat și eficient al dreptului la apărare al inculpatului (*cauza Y. c. Sloveniei, Hotărârea din 28 mai 2015*).

Art. 353. Citarea la judecată^[1]. (1) Judecata poate avea loc numai dacă persoana vătămată și părțile sunt legal citate și procedura este îndeplinită. Inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente și, după caz, reprezentanții legali ai acestora se citează din oficiu de către instanță. Instanța poate dispune citarea altor subiecți procesuali atunci când prezența acestora este necesară pentru soluționarea cauzei. Înfațișarea persoanei vătămate sau a părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant ori avocat ales sau avocat din oficiu, dacă acesta din urmă a luat legătura cu persoana reprezentată, acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare.

^[1] Denumirea marginală și alin. (1) și (2) ale art. 353 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 228 din Legea nr. 255/2013.

(2) Partea sau alt subiect procesual principal prezent personal, prin reprezentant sau prin apărător ales la un termen, precum și acela căruia, personal, prin reprezentant sau apărător ales ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmănat în mod legal citația pentru un termen de judecată nu mai sunt citați pentru termenele ulterioare, chiar dacă ar lipsi la vreunul dintre aceste termene, cu excepția situațiilor în care prezența acestora este obligatorie. Militarii și deținuții sunt citați din oficiu la fiecare termen.

(3) Pentru primul termen de judecată, persoana vătămată se citează cu mențiunea că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătorești.

(4) Neprezentarea persoanei vătămate și a părților citate nu împiedică judecarea cauzei. Când instanța consideră că este necesară prezența uneia dintre părțile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amânând în acest scop judecata.

(5)^[1] *Abrogat.*

(6) Pe tot parcursul judecării, persoana vătămată și părțile pot solicita, oral sau în scris, ca judecata să se desfășoare în lipsă, în acest caz nemafiind citate pentru termenele următoare.

(7)^[2] Când judecata se amână, părțile și celelalte persoane care participă la proces iau cunoștință de noul termen de judecată.

(8) La cererea persoanelor care iau termenul în cunoștință, instanța le înmânează citații, spre a le servi drept justificare la locul de muncă, în vederea prezentării la noul termen.

(9) Participarea procurorului la judecata cauzei este obligatorie.

(10)^[3] Completul investit cu judecarea unei cauze penale poate, din oficiu sau la cererea părților ori a persoanei vătămate, să preschimbe primul termen sau termenul luat în cunoștință, cu respectarea principiului continuității completului, în situația în care din motive obiective instanța nu își poate desfășura activitatea de judecată la termenul fixat ori în vederea soluționării cu celeritate a cauzei. Preschimbarea termenului se dispune prin rezoluția judecătorului în camera de consiliu și fără citirea părților. Părțile vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat. [*R.A.: art. 291 CPP 1968*]

Legislație conexă: art. 50 alin. (1) lit. c) și art. 126 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Secției pentru judecatori a Consiliului Superior al Magistraturii nr. 3243/2022 (M. Of. nr. 1254 și nr. 1254 bis din 27 decembrie 2022).

Hotărâri C.E.D.O. Primirea de către reclamant a citației cu numai o zi înaintea audierii încalcă dreptul acestuia la un proces echitabil, care înseamnă nu numai participarea efectivă la desfășurarea procesului, ci și posibilitatea de a-și pregăti apărarea, ceea ce implică notificarea lui în termen rezonabil (*cauza Ziliberberg c. Republicii Moldova, Hotărârea din 1 februarie 2005, în G. ANTONIU, A. VLĂȘCEANU, A. BARBU, CPP adnotat, p. 437*).

Art. 354. Componerea instanței. (1) Instanța judecă în complet de judecată, a cărui componere este cea prevăzută de lege.

[1] Alin. (5) al art. 353 a fost abrogat prin art. 102 pct. 229 din Legea nr. 255/2013.

[2] Alin. (7) al art. 353 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 230 din Legea nr. 255/2013.

[3] Alin. (10) al art. 353 a fost introdus prin art. 102 pct. 231 din Legea nr. 255/2013.

(2) Completul de judecată trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei. Când acest lucru nu este posibil, completul se poate schimba până la începerea dezbaterilor.

(3) După începerea dezbaterilor, orice schimbare intervenită în componerea completului atrage reluarea dezbaterilor. [R.A.: art. 292 CPP 1968]

Hotărâri C.E.D.O. 1. În conformitate cu principiul nemijlocirii, în materie penală, hotărârea trebuie luată de către judecătorii care au fost prezenți pe tot parcursul procedurilor. Cu toate acestea, nu este interzisă în totalitate orice schimbare în componența instanței în cursul judecării unei cauze, însă, în asemenea situații, trebuie luate măsuri pentru a se asigura că judecătorii care continuă judecata au la dispoziție transcrieri ale declarațiilor luate, în cazul în care credibilitatea martorilor nu este contestată, sau au posibilitatea reaudierii acestora. În condițiile în care completul de judecată în primă instanță a fost schimbat, iar atât noul complet care l-a condamnat pe inculpat, cât și instanța de apel nu l-au ascultat în mod direct pe acesta și nici martorii audiați anterior, este încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 CEDO (*cauza Cutean c. României, Hotărârea din 2 decembrie 2014*).

2. Un aspect important al unui proces penal echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în prezența judecătorului care, în cele din urmă, se pronunță asupra cauzei. Principiul nemijlocirii este o garanție importantă în procesul penal în cadrul căruia observațiile făcute de instanță cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru inculpat. Prin urmare, o modificare adusă compunerii instanței de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine în mod normal o nouă audiere a martorului. În prezenta cauză, judecătorul unic îi audiasse pe ceilalți coinculpați și pe martori, iar după numirea celui de-al doilea judecător (*ca urmare a modificărilor dispozițiilor Codului de procedură penală – n.a.*), coinculpații și martorii audiați anterior nu au fost audiați din nou. Curtea acceptă faptul că, deși cel de-al doilea judecător a fost numit la 5 luni de la începerea procesului, primul judecător, care a administrat singur majoritatea probelor, a rămas același pe parcursul procesului. De asemenea, Curtea acceptă că cel de-al doilea judecător a avut la dispoziție procesele-verbale întocmite în cadrul ședințelor de judecată în care au fost audiați martorii și coinculpații. Cu toate acestea, remarcând că reclamantul a fost condamnat exclusiv pe baza unor mărturii care nu au fost administrate direct în fața celui de-al doilea judecător, Curtea consideră că disponibilitatea stenogramelor respective nu poate compensa neîndeplinirea cerinței nemijlocirii în cadrul procesului (*cauza Beraru c. României, Hotărârea din 18 martie 2014, M. Of. nr. 944 din 23 decembrie 2014*).

3. Este încălcat art. 6 parag. 1 CEDO atunci când judecătorul care soluționează cauza în complet de judecător unic este înlocuit și noul magistrat nu audiază în mod direct niciuna dintre persoanele audiate de predecesorul său, ci examinează doar transcrierile declarațiilor, mai mult, refuză să permită audierea altor doi martori ai apărării în prezența sa, iar declarațiile coinculpaților, ale martorilor și ale experților constituie în final dovezi-cheie pentru condamnarea reclamantului. În plus, deficiența nu a fost remediată nici de instanțele superioare, care au confirmat hotărârea instanței de fond fără să administreze în mod direct niciuna dintre probe, deși aveau dreptul să o facă. Prin urmare, dreptul reclamantului la un proces echitabil a fost încălcat, deoarece judecătorul de primă instanță care l-a condamnat a acționat fără a respecta principiul nemijlocirii și nicio altă măsură adecvată dispusă în cursul procesului nu a compensat această deficiență (*cauza Svanidze c. Georgiei, Hotărârea din 25 iulie 2019; cauza Antohi c. României, Hotărârea din 24 septembrie 2019*).

Art. 355. Judecata de urgență în cauzele cu arestați preventiv sau aflați în arest la domiciliu. (1) Dacă în cauză sunt inculpați arestați preventiv sau aflați în arest la domiciliu, judecata se face de urgență și cu precădere, termenele de judecată fiind, de regulă, de 7 zile.

(2) Pentru motive temeinic justificate, instanța poate acorda termene mai scurte sau mai lungi. [*R.A.: art. 293 CPP 1968*]

Art. 355¹.^[1] **Judecata de urgență în cauzele cu persoane vătămate minore.** Cauzele cu persoane vătămate minore, victime ale uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 197, 199, 209-216¹, 218, 218¹, 219, 219¹, 221, 222, 223 și 374 din Codul penal, se judecă de urgență și cu precădere, în condițiile art. 355.

Art. 356. Asigurarea apărării. (1) Persoana vătămată, inculpatul, celelalte părți și avocații acestora au dreptul să ia cunoștință de actele dosarului în tot cursul judecății.

(2) Când persoana vătămată sau una dintre părți se află în stare de deținere, președintele completului ia măsuri ca aceasta să își poată exercita dreptul prevăzut la alin. (1) și să poată lua contact cu avocatul său.

(3) În cursul judecății, persoana vătămată și părțile au dreptul la un singur termen pentru angajarea unui avocat și pentru pregătirea apărării.

(4)^[2] În situația în care persoana vătămată sau una dintre părți nu mai beneficiază de asistența juridică acordată de avocatul său ales, instanța poate acorda un alt termen pentru angajarea unui alt avocat și pregătirea apărării.

(5) În situațiile prevăzute la alin. (1)-(4), acordarea înlesnirilor necesare pregătirii apărării efective trebuie să fie conformă respectării termenului rezonabil al procesului penal. [*R.A.: art. 294 alin. (2) și (3) CPP 1968*]

Art. 357. Atribuțiile președintelui completului. (1) Președintele completului conduce ședința, îndeplinind toate îndatoririle prevăzute de lege, și decide asupra cererilor formulate de procuror, persoana vătămată și de părți, dacă rezolvarea acestora nu este dată în căderea completului.

(2) În cursul judecății, președintele, după consultarea celorlalți membri ai completului, poate respinge întrebările formulate de părți, persoana vătămată și de procuror, dacă acestea nu sunt concludente și utile soluționării cauzei.

(3) Dispozițiile președintelui completului sunt obligatorii pentru toate persoanele prezente în sala de ședință. [*R.A.: art. 296 CPP 1968*]

Art. 358. Strigarea cauzei și apelul celor citați. (1) Președintele completului anunță, potrivit ordinii de pe lista de ședință, cauza a cărei judecare este la rând, dispune a se face apelul părților și al celorlalte persoane citate și constată care dintre ele s-au prezentat. În cazul participanților care lipsesc verifică dacă le-a fost înmănată citația în condițiile art. 260 și dacă și-au justificat în vreun fel absența.

(2) Părțile și persoana vătămată se pot prezenta și participa la judecată chiar dacă nu au fost citate sau nu au primit citația, președintele având îndatorirea să stabilească identitatea acestora. [*R.A.: art. 297 CPP 1968*]

Legislație conexasă: art. 119 alin. (2)-(4) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii nr. 3243/2022 (M. Of. nr. 1254 și nr. 1254 bis din 27 decembrie 2022).

^[1] Art. 355¹ a fost introdus prin art. II pct. 7 din Legea nr. 217/2023.

^[2] Alin. (4) al art. 356 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 232 din Legea nr. 255/2013.